HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

או מבעי ליה לחלק ורבי יהודה לחלק מונפל נפקא ורבנן ונפל טובא משמע אימא ונפל כלל שור וחמור פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט שור וחמור אין מידי אחרינא לא אמרי בעל הבור ישלם חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש בעלי חיים אף כל בעלי חיים אי מה הפרט מפורש דבר שנבלתה מטמאה במגע ובמשא אף כל דבר שנבלתה מטמאה במגע ובמשא [ה]אבל עופות לא א"כ נכתוב רחמנא חד פרטא הי נכתוב אי כתב שור הוה אמינא קרב לגבי מזבח אין שאינו קרב לגבי מזבח לא (א) ואי כתב רחמנא חמור ה"א קדוש בבכורה אין שאין קדוש בבכורה לא אלא אמר קרא [1]והמת יהיה לו כל דבר מיתה בין לרבנן דקא ממעטי להו לכלים ובין לר' יהודה דקא מרבי להו לכלים כלים בני מיתה נינהו אמרי שבירתן זו היא מיתתן [ג]ולרב דאמר בור שחייבה עליו תורה להבלו ולא לחבטו בין לרבנן בין לרבי יהודה כלים בני הבלא נינהו אמרי בחדתי דמיפקעי מהבלא האי והמת יהיה לו מבעי ליה לכדרבא [ג]דאמר רבא שור פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור שנאמר והמת יהיה לו במי שהמת שלו יצא זה שאין המת שלו אלא אמר קרא [1]כסף ישיב לבעליו לרבות [א]כל דאית ליה בעלים א"ה אפילו כלים ואדם נמי אמר קרא שור ולא אדם חמור ולא כלים ולרבי יהודה דקא מרבי להו לכלים בשלמא שור ממעט ביה אדם אלא חמור מאי ממעט ביה [ד]אלא אמר רבא חמור דבור לרבי יהודה ושה דאבידה לדברי הכל קשיא:

נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן חייב: מאי שור חרש שוטה וקטן אילימא שור של חרש שור של שוטה שור של קטן הא שור של פקח פטור אמר רבי יוחנן שור שהוא חרש שור שהוא שוטה שור שהוא קטן

הא

לחלק. דלא תימא אינו חייב עד שיפול שם שור וחמור ביחד: **ונפל.** לשון יחיד: **ונפל טובא משמע.** [ה][כמו ועשה בצלאל ואהליאב] (שמות לו) ובא האות והמופת (דברים יג) ובא הארי ואת הדוב (שמואל א יז): **מידי אחרינא לא.** ושאר מילי מנלן: **אף כל בעלי חיים.** לרבנן קמתרץ לה ולר' יהודה אתא או ורבי אף שאר מטלטלין: עופות אין מטמאין במגע ובמשא: **א"כ.** דלא רבי אלא מאי דדמי ליה לפרטא משני צדדין: **לכתוב רחמנא חד פרט.** או שור או חמור ודרשינן כל כעין הפרט ומדכתב אידך אם אינו ענין לדבר שנבלתו מטמאה דהא אתי בכללא תנהו ענין לעופות דדמו לפרטא בחד צד דהוו בעלי חיים ואיכא למפרך השתא דתרוייהו צריכי מהיכא ממעט אדם אלא מהך מלתא דעופות מקשי ואזיל עד דמפיק ליה מכוליה טעמא: **שאין קדוש בבכורה לא.** כגון סוסים וגמלים כתב רחמנא שור דלא איצטריכא דהא מכלל אתי לרבויי אפי' סוסים וגמלים הואיל ודמו לפרטא משני צדדין בעלי חיים ונבלתן מטמא אבל עופות דלא דמו אלא בחד צד לא: **אלא.** לא תימא חזר וכלל למדרשיה בכלל ופרט וכלל אלא אימא אמר קרא והמת יהיה לו כו': **כלים בני מיתה נינהו.** בתמיה ול"ל קרא למעטינהו לרבנן ורבי יהודה היכי מצי לרבויינהו הא לא קרינן בהו והמת יהיה לו: **שבירתן זו היא מיתתן.** הלכך לרבנן אתא חמור למעוטינהו הואיל ולאו מיתה ממש היא ושור למעוטי אדם שאינו מין בהמה ואי כתב רחמנא חד הוה אמינא למעוטי אדם אבל כלים לא דכי קא ממעט בעלי חיים דכוותיה קא ממעט להכי איצטריך חמור ולרבי יהודה או לרבויי כלים אתא אף ע"ג דלאו בני מיתה נינהו ממש ושור למעוטי אדם בעלי חיים דכוותיה ולקמן פריך לר' יהודה חמור למה לי: **בחדתי.** חדשים: **שור פסולי המוקדשין.** שנפדה אין המיתה שלו דקיימא לן בבכורות בפרק ב' (דף טו.) גבי פסולי המוקדשין לאחר פדיונו תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלביך: **שור ולא אדם.** שאינו מין בהמה: **ושה דאבידה.** כיון דכתיב[ו] לכל אבידת אחיך למה לי דכתב רחמנא חמור ושור ושה ושלמה ובפרק אלו מציאות[ז] דרשינן להו לכולהו בר משה: **הא של פקח פטור.** בתמיה. היכא פטריה קרא:

הא

או מבעי ליה לחלק. האי סוגיא כר' יאשיה דמצריך או לחלק בכל דוכתין אבל לרבי יונתן אין צריך או לחלק ותימה א"כ סוגיא זו דלא כהלכתא דבפ' השואל (ב"מ דף צה:) מוקי אביי כרבי יאשיה ורבא כרבי יונתן וקי"ל כרבא לגבי דאביי ובפ' אותו ואת בנו (חולין דף עח:) גבי פלוגתא דחוששין לזרע האב משמע דתליא בפלוגתא דרבי יונתן ור' יאשיה נמי יש לתמוה למה אין אנו פוסקין כמ"ד כר' יונתן מכח מילתיה דרבא בפרק השואל: **הוה** אמינא קרב לגבי מזבח אין. תימה למה לא ילפינן הכא שור שור משבת ובמסקנא נמי דמרבינן עופות מדכתיב ישיב לבעליו כל דאית ליה בעלים ל"ל נילף משור שור או חמור חמור משבת כמו חסימה ופריקה לקמן וממילא אמעיט אדם דליכא למילף משבת כדאמרינן לקמן (ע"ב) גבי כלאים להנחה הקשתיו ולא לדבר אחר וכן גבי תשלומי כפל והשבת אבידה מה צריך ריבוי לקמן נילף משבת ומיהו להפרשה דהר סיני ניחא דלא שייך למילף משבת דעדיין לא נאמרו עשרת הדברות וי"ל דבמקום שייך לדרוש בכלל ופרט לא ילפינן שור שור משבת וכן כל הני דהוה דרשינן בכלל ופרט דתשלומי כפל דרשינן ליה בהדיא במרובה (לקמן דף סג.) אי לאו רבויא דכל וכן יש לפרש בהשבת אבידה אבל בכל אחריני י"ל דלא מדריש בכלל ופרט וכלל: **קרב** לגבי מזבח. בפ"ק דקדושין (דף יז.) גבי הענקה דכתיב לאן גורן ויקב לא ממעט כל דבר שאין קרב לגבי מזבח משום דבכלל גורן הוי כמה דברים שאין קריבים לגבי מזבח אבל בפ"ק דחולין (דף כה:) ל"ע דכתיב כל מעשה עזים תתחטאו דאמר עזים למעוטי עופות ואמאי לא ממעטינן כל דבר שאין קרב לגבי מזבח ומיהו להוא ליסנא דאמר לקמן כל ריבויא הוא לא קשה מהתם: **בין** לרבי יהודה דמרבה כלים כלים בני מיתה נינהו. וא"ת ומאי פריך כ"ש משום דלאו בני מיתה נינהו צריכי ריבויא לרבי יהודה וי"ל דלר' יהודה נמי הוה ממעט כלים מחמור אי לאו ריבויא ולהכי פריך בין לרבנן דממעטי להו כלים מחמור ובין לרבי יהודה דמרבה להו כלים מאו לאפוקי ממיעוט דחמור הא לאו בני מיתה נינהו: **בין** לרבנן בין לר' יהודה כלים בני הבלא נינהו. אפילו למאן דלית ליה בפ' המניח (לעיל דף כט.) דלרבי יהודה מפקיר נזקיו לאחר נפילת פשיעה פטור וא"כ לא מחייב רבי יהודה אלא בבור ברשותו ובבור ברשותו אצטריך שפיר למיפטר כלים בחבטה דחבטה דידיה הוא מ"מ פריך שפיר דבהיזק הבל משתעי קרא מדדריש רב ונפל עד שיפול דרך נפילה וחבטה היכא דהוי דידיה אתיא בק"ו ובהבל דמשתעי ביה קרא אית לן לאשכוחי ריבויא דכלים לר"י ומיהו אין נראה שידרוש ר' יהודה אפילו לרב עד שיפול דרך נפילה דכיון דלא מחייב אלא בבור ברשותו אין לו לדורשו כמו שמואל אין דורשו משום דבכל מקום שיתחייב בהבל מתחייב בחבטה: **חמור** דבור לר' יהודה כו'. והא דלא קאמר נמי גם לב"ה דבריש הגוזל קמא לקמן (דף לד.) (ב) דלא חשיב אלא הנך דדמו [ס] דהוו בעלי חיים הקשה הר"ר משה מפונטייז"א ואימא דחמור אתא למעט סטרות ואור"י דלמאן דלא דאין דינא דגרמי אפי' הוא עצמו פטור ולמאן דדאין דינא דגרמי נמי לא מחייב אלא מדרבנן כדמוכח [ח]בפרק הכונס (לקמן דף סב.) דמיבעיא ליה אי עשו תקנת נגזל במסור או לא ואי דינא דגרמי דאורייתא למה לא עשו תקנת נגזל במסור כמו בנגזל: **שה** דאבידה לדברי הכל קשיא. וא"ת לגופיה אצטריך למהוי פרט וכלל ונעשה כלל מוסיף על הפרט ואתרבו כל מילי דשור וחמור ושלמה אצטריך כל חד וחד למילתיה כדדריש בפ' אלו מציאות (ב"מ דף כז.) ואי לא שה דמייתר הוה משיירי חד מינייהו לפרט וכלל ולא הוה דרשינן ביה מידי וי"ל דבכל מקום שיש פרט וכלל רגיל רבינו שמואל ליתן טעם למה לי לפרט כיון דאתרבי כל מילי ומפרש דשמא יש דברים שלא היה מתרבי מהכלל אם לא שקדמו פרט להיות כלל מוסיף עליו ולרבות כל דבר והכא קים ליה לבעל הש"ס דמאבידה סתם הוה שמעינן שפיר כל אבידה כאילו יש פרט וכלל שאין למעט שום אבידה מבנין אב או מק"ו או בשום ענין וא"ל כאן פרט כדי שלא למעט מן הכלל שום דבר על ידי שום דין א"נ לכל אבידה כתיב והוי לכל ריבויא לרבות כל אבידה כאילו יש פרט וכלל אף על גב דדרשינן מיניה בע"ז (דף כו:) לרבות המומר מכל מקום איכא למדרש נמי כל אבידה דאתרוייהו קאי ריבויא אאבידה ואאחיך ומרבינן כל אבידה דכל אחד ולכאחיך:

מסורת הש"ס

א) [לקמן סג.], ב) [לעיל נ: נג.], ג) לעיל נא. [נג:], ד) ב"מ כז., ה) רש"ל, ו) [דברים כב], ז) [ב"מ כז.], ח) [עי' תוס' לקמן עא: ד"ה וסבר ותוספות כתובות לג. ד"ה סבר],

תורה אור השלם

1. בַּעַל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם כֶּסֶף יָשִׁיב לִבְעָלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה לּוֹ: שמות כא לד

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאינו קרב לגבי מזבח לא כתב רחמנא חמור ואי כתב רחמנא חמור וכו' שאין קדוש בבכורה לא כתב רחמנא שור אלא אמר קרא: (ב) תוס' ד"ה חמור וכו' הגוזל קמא קשיא דלא חשיב:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חמור וכו' דהוו בעלי חיים. עיין מנחות דף יד ע"ב:

רבינו חננאל

דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא. פי' כגון בהמה וחיה דכתיב בהון בהדיא דמטמאין מגע ובמשא. אבל עופות דאינן מטמאין במגע ובמשא אלא כגדים אבית הבליעה.

עין משפט נר מצוה

פח א מיי' פי"ב מהל' נזקי ממון הלכה א סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' תי סעיף א:

מוסף רש"י

להבלו ולא לחבטו. משום דעבד ליה הבל לבור ולא משום חבטו (לעיל נ:). במי שהמת שלו. מי שראוי לו להאכיל נבילתו לכלבים (לעיל נא.) שיכול למכור הנבילה, יצא זו שאף על פי שנפדה טעון קבורה, דאמרינן גבי פסולי המקודשין שנפדו תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלביך, מכאן שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים (לעיל נג:). חמור דבור לר' יהודה. דמחייב על נזקי כלים בבור, קשיא לן למאי אתא, דאילו לרבנן מבעי להו שור ולא אדם חמור ולא כלים (ב"מ כז.).